

Vse smeri sva preplezala z Iztokom Tomazinom. To so:

1. Stenar: Severni slap. V 90°/60–70°, 500 m, 10. 3. 1990, zimski prvenstveni vzpon.
2. Sp. Rokav: Spominska Miri Zaman. VIII–IV+, 600 m, 1. 3. 1992, 1. zimska ponovitev in 1. ponovitev.
3. Sp. Rokav: Mrzlih nog naokrog. VI/IV–V, 300 m, 20. 30. 1992, zimski prvenstveni vzpon.

dobival injekcije z nekakšnimi zadevami proti omrzlinam, mi je pripovedoval zgodbo o podobnih »operacijah« v bazi pod Čo Ojem. Malo sem se smehljaj, malo sem modro prikimal, misliti pa nisem mogel kaj dosti. Tako je bilo toplo, suho in vse se je bleščalo, da so veke postajale težje in težje, možgani pa so mi tako in tako že nekaj časa delovali bolj na minimumu.

Vožnja proti Ljubljani je bila obupno dolga. Tekma s časom – ali bom prej doma, ali pa bom zakinkal in zletel s ceste! Na stečaj odprtemu oknu, Dublinersom, ki so na ves glas hrumeli iz avtomobilskih zvočnikov in krajšemu počitku se moram zahvaliti, da sem prišel domov cel. Drugi dan pa sem spoznal, da je bila pot iz Tržiča do Ljubljane pravzaprav presenetljivo kratka: saj se je tako rekoč nisem spominjal.

SPOMLADANSKI PREBLISK

Pomlad je prišla v deželo. Ptički skačejo z veje na vejo in veselo čivkajo. Vse že zeleni. Tudi zaljubljene parčke je pomlad privedla na Grad. In medtem ko se stiskajo, se sprehajajo po Šancah in iščejo še kakšno prosto klopco, se na vse kriplje vlečem čez previsne grajske oboke.

Nato pride Kofo in pravi: »Fantje, poglejte, vsak je pripeljal sem svojo damo in lej, kako se imajo fajn! Pomlad je, mi pa se tukaj nekaj matramo! Vam rečem, tukej nekeje ni čist u redu!«

Stopim na tla, pogledam tista dva na klopci, pa fante, ki smrtno resno trenirajo, se znojijo in med katerimi sem bil še pred nekaj trenutki tudi sam.

Ja, pa tukaj res nekaj ne štima ...

Športni plezalci – ujetniki dvoran?

Alli naj bi v Nemčiji imelo športno plezanje prihodnost izključno v dvoranah? O tem so razpravljali lanskega 31. oktobra v Nürnbergu ob tekmi svetovnega pokala v športnem plezanju. V razpravi so se pokazala zelo nasprotujoča si stališča. Številni varstveniki narave bi najraje videli, če bi v naravnih stenah sploh ne bilo nobenega plezalca več. Nasprotno bi želela številna plezalska društva ohraniti najširši spekter različnih oblik plezanja in vidijo v plezanju v naravi vsekakor

DEHTEČI SPOMINI

ALEŠ POTISK

Vsak dan, ko se naredi večer, ko pride zame najlepši, starih skrivnosti in zaprašenih spominov poln del dneva, ne več dan in še ne noč, ko si natočim skodelico zeliščnega čaja ali šilce domačega zeliščnega žganja, se rad spomnim na vse pravljicne kraje, koder sem – ali pa so moji starši – nabirali vse te čudodelne trave, opojno dehteče in polne blagodejnih drog. Mnoge med njimi so skromne in neopazne sredi bogatega gorskega cvetja razkošnih barv in osupljivih oblik. Ampak bogastvo se skriva v revni hiši!

Pravzaprav so taka poznojesenska razmišljanja le izgovor, da človek mirne vesti dolge ure sanjari o prelepih dneh, preživetih na različnih koncih naših gora. Nam tako potrebnih, vedno prekratkih dneh polnega življenja, naporov, nevarnosti, že prav zadušljive sreče in eksplozivne radosti, na drugi strani pa popolne skladnosti in umirjenosti.

ZA BALO SE NI TREBA BATI

Začetek julija me sreča v Bavšici, kjer sem bil udeleženec vodniškega tečaja. Tam sem se smel dotakniti takih hribov, o katerih se mi prej niti sanjalo ni. Kopriv in trave pa skrotja polni trentarski hribi, kjer bi nad 2000 metri lahko nabiral regrat, osupljivi razgledi daleč naokoli in tista presunljiva samota, divjost in neukročenost teh pravljicnih gora. Pa mešanje takih občutkov z otožnostjo za vedno minulih časov, ko človek stopa mimo zapuščenih, podrtih in do obupa zaraščenih planin, kjer si je težko zamisliti, da je niti še ne tako dolgo tega tukaj utripalo življenje, se rojevalo in umiralo, ostajalo pa vseskozi pošteno in plemenito v zaščiti mogočnih grebenov.

Ko sem se potem čez slab mesec zopet vrnil in na planini Bala v taki podrtiji s prijateljem prespal, je bila to ena od najčudovitejših noči v mojem življenju. Mirko se je čisto zares pogovarjal z gamsom, ki se je oglašal nekje s

najdragocenejše športno udejstvovanje v naravi, ki služi spodbujanju ljudi za opazovanje narave, za primerno obnašanje v njej in možnosti za ocenjevanje tveganja v tem okolju.

Enako močan je političen pritisk, da bi plezanje iz narave pregnali izključno v športne dvorane, kar je še posebno vidno od takrat, ko so v nemški pokrajini Baden-Württemberg v začetku leta 1992 prepovedali takšno plezanje v naravi.

Razprava je razgrnila vse temeljne položaje, vsa plezalska društva, ki so želela, so prišla do besede, zdaj pa naj bi imele odločilno besedo oblasti, ki bodo velik del poslušale tiste, ki bodo prepričljivejši.

pobočij Pihavcev. Nebo je bilo popolnoma jasno, čeprav so tam nad Kaninom bliski vseskozi parali črnino, ponoči so okoli nas lezli debeli polži, Mateju so miši odprle in požrle zavitek Zdenka sira, pa polhi so nam metali star omet za vrat. Kljub temu je vse prepojeno z neko prav posebno silo, nekakšna moč kot aura obkroža takšen kraj, da dobim občutek, kot da vdiram v nekaj posvečenega, kjer nimam pravice biti. Kot da je v razmajanih zidovih in golih strešnih rebrih še kanček življenja, trentarske žilavosti in trme. Kot da ti kraji še kličejo po ponovnem oživljenju, po novi strehi in ovčjem blejanju. Saj je konec koncev še vse tu: staro klop smo staknili pod strohnelim, z mahom poraslim tramovjem, miza je tudi še tu, pa police v omari in shramba za sir. To je naša avtentičnost, to so naši praočtetje, ki morajo sedaj od zgoraj gledati na svoje ljubljene stanove, pozabljene do skrajnosti.

Potemtakem ni težave in bojzani v tem, da bi se ljudje zapodili na te divje hribe. »Planinske« množice bodo še naprej mele v prah kamenje na triglavskih poteh. Ni torej problem v pritekanju življenja v trentarske gore, ampak je tragedija v odtokanju življenja od tod. Kaj kratek čas je bil potreben, da je stanje tako, da je Mirko pol ure stal do pasu v koprivah in čakal, da se z Matejem nehava šaliti in da končno gremo dalje, saj ni mogel verjeti, da lahko človek v tej odmaknjeni zaraščenosti počne karkoli, kaj šele prespi.

MAGIČNE VEČERNE BARVE

Potem smo zjutraj ob prvem svitu že pobirali korake proti Briceljku, kjer je Matej najprej dolgo in zamaknjeno strmel v Špik nad policami, kot da lahko samo on tam nekaj vidi (pa takrat nedvomno tudi je, saj je bil čisto preč od sreče); potem je v božjem miru zaspal, midva pa tudi. Ko sem se prebudil, je bila že pozna ura, Matej pa sploh ni hotel več dol, dokler ga nisva prestrašila z nekimi čudnimi oblaki nekje daleč za Triglavom, da smo se le pobrali po grebenu proti Morežu, naleteli na več sto planik in potem sestopili po nekih čudnih travnih vesinah v Lepoč, v zeleneče in cvetoče korito, ki se vleče pod vrhovi Loške stene vse tja do krnice Lanževice, in potem nazaj skozi razbeljeno dolino Bala v Bavšico in na kopanje v Sočo.

Potem ko smo popili še neizogibno hladno pivo – kar precej smo se namučili, da smo staknili pristen »gamsov golaž« –, se je dobri, stari Matejev jugo, že kar oldtimer, kihajoče lotil vršiških serpentin. Ravno se je sonce spravilo na rob zenita, Trenta tam spodaj je že bila zavita v mračno nerazločnost, po vrhovih in grebenih pa so še polzeli zublji Prometejevega greha in polnili srce s povsem nerazumljivimi, mogočnimi in čudovitimi čustvi. Samo v visokih

hrih je mogoče doživeti take barvne in svetlobne kontraste: na vrhovih še svetel dan, v dnu doline že zrel večer, zahodno nebo okrvavljeno, na drugi strani oboka pa že migljajo prijazne zvezdice. Za malce premaknjene romantične duše, kot sem jaz, je to prava podoba. Ampak ker se sonce ne da »podpolcati«, je magični trenutek hitro minil.

Ko smo potem nekaj kasneje lezli po Kamniških, sem tako pogrešal tiste preklete koprive in peklensko vročino Bavšice in Bale, najlepših dolin naših gora, v prenebitih kočah pa se večkrat spomnil globokega miru in samote skromnih prenočevanj po podrtih stanovih.

SPOMIN IZ DRUŽINSKEGA ALBUMA

Enkrat proti koncu maja je moralo biti, ko sva z Matejem hodila po Pohorju. Mrzla, debela in nadležna rosa se je zjutraj lepila na čevlje in ker sva hodila po praproti v gozdu, tudi na srajco in hlače. Včasih je nahrbtnik zadel ob mokro vejo, da se je mrzel slapič potočil po razgremem vratu, da so rahlo pekoče mišice vzdrtle in da so se nejasne, zadihane misli za trenutek zbistrile. Včasih prezrem kakšno pajčevino, ki ovešena z biseri visi čez pot, da se mi lepljive niti pohotno ovijejo okoli glave in potem pljuvam in maham okoli sebe, da bi jo spravil stran, kar pa niti ni tako preprosto. Tu in tam noga zdrsnje na mokrih ilovnatih tleh, pokritih z odpadlim listjem in potem teža telesa obvisi na palcah v rokah in kakšna krepka beseda je v zadoščenje in opravičilo.

Že res, da je dan oblačen, slinav in precej hladen, ampak sestradanemu je tudi skromna skorja kruha najokusnejši obed. Dovolj, da je srečen. Mama me je zjutraj sicer malo čudno gledala, češ: »Ja, pa kam rineš v takem...« Včasih ni bilo tako. Večkrat listam družinske albume s fotografijami iz časov, ko smo vsa družina v skromni opremi kar nekaj prepotovali po naših hrihah. Vsaj približno primerno obutev, stare usnjene in neznansko težke smučarske čevlje, je takrat premogel le oče. To pa zato, ker so bili tako rekoč neuničljivi. Resda mu je včasih na nogah tekla kri izpod nohtov po kakšnem veselem sestopu, ampak te stvari se vse zacelijo. Sam sem nekoč na prečenje Kamniških obul lepe rjave skajaste škorenjčke z zadrgo ob strani, pa tudi z na moč tenkimi podplati, ki sem jih hitro zdrsal, škorenjčki pa so tudi pokali po šivih in se vedno bolj smejali na vse strani. Ampak šli smo pa kljub temu! Sedaj pa te isti domači pomilujejo zaradi nekaj kapljic vode izpod neba!

PISANI GORSKI TRAVNIKI

Ker sva z Matejem oba Radizelčana, skoraj prava Pohorca, pravzaprav Subpohorca, nama

torej ni potrebno drsati onesnaženih in pokakanih (od cukrov in od njihovih gospodarjev) poti tja gor, ampak jo naravnost izpred domače hiše ubereva navkreber po dobro znanih lovskih in gobarskih stezah. Tod smo včasih tvorili sredi zime seno in sol ter zrnje za divjad, se kot otroci podili po grapah in ob potokih, lovili ribe in rake ter nabirali gobe, borovnice in kostanje. Vsako drevo smo poznali in nobena steza nam ni bila skrivnost. Danes vse to pride še kako prav. Kmalu naju pot izvije iz gozdnega objema; ravno pri mogočni bukvi, ki je večna priča mnogoterih rezbarsko-ljubezenskih izjav, naju postavi na ravnico na slemenu, ki gosti prijazno vasico Šestdobje, razmetano pod hribom kot jato vrabcev. Tudi telo se je že ogrelo in ujelo ritem, tako da lahko do popolnosti uživava pogled na cvetoč travnik. V dolini je kaj podobnega skoraj nemogoče videti, ker umetna gnijila, ki jih uporabljajo kmetje, uničujejo travniške cvetice, ki so za kmeta plevel, pa tudi kosijo prej, preden bi se cvetka utegnila odpreti. In tako počasi izginejo, naš vsakdan pa je zopet revnejši. Tu gori pa se kar drenja raznobarnih cvetov, ki se priklanajo sem in tja kakor Japonci na čajanki. V domišljiji se človeku že prikažejo vaški fantje, ko še v mraku pojoč prihajajo od vasi sem, se pri travniku ustopijo, zvrnejo še kozarček ta pravega, pa nabrusijo kose, da kar zavija od bregov: »Uis, uis, uis...« Potem pa hrsk, hrsk, hrsk, ko drug za drugim naenkrat vihtijo kose po rosni travi. Ampak to je že zgodovina, čas je šel naprej in tudi midva morava dalje.

Mimo razpela, ki je od lesnih črvov že vse preluknjano in se mu barva že pošteno lušči, pa kar nekako spada sem, se nad vasjo zagrizeva v blaten kolovoz, kjer naju skoraj povozi

neki podivjan gorski kolesar. Kmalu sva na Plahutnikovem vrhu (687 m) in pri istoimenskem kmetu, kjer je tudi kmečki turizem. Še mimo pljučnega oddelka bolnišnice stopiva, nekajkrat prekoračimo cesto Hoče–Areh in sva kar hitro pri Mariborski koči, kjer se po počitku priključiva transverzali, ki pelje proti Arehu. Medtem se pokaže še sonce, ki prebije zeleno streho nad nama, da umit gozd kar zažari v razkošju svetlobe in barvnih odtenkov, po tleh pa se bleščijo luže, rumeno obrobene od smrekovega cvetnega prahu, ki ga je letos bilo res veliko. Neverjetno, kakšno harmonično nasprotje tvorijo nežno zeleni bukovi lističi in temne, veličastne smreke! Od vsepovsod pa kaplja in curlja in vsaka kapljica posebej se v padcu zablješči v soncu. Vsega tega so se očitno razveselile tudi ptice – sodeč po razposajenem žvrgolenju, ki je v trenutku napolnilo razkošno dogajanje. Vendar čarobnost trenutka ni trajala dolgo; sonce se je skrilo, barve so izginile, svetloba izenačila in ptice so potihnile. Pa nič hudega, saj nasprotja in različnosti, nenadna in negotova nihanja delajo življenje zanimivo.

NOČNA PRESENEČENJA

Tako sva med pogovorom mimo cerkvice sv. Areha prišla do Ruške kočice ali Tinetovega doma, kot ga tudi imenujejo. Nameravala sva oditi še naprej, proti Šumiku, pa nama je nakane preprečil močan dež. Zato sva si lepo skuhalo juhico in še nekoliko posedela v koči, nočila pa v njej nisva, ker je vse premalo planinska kočica in vse preveč gostilna. Raje sva si postlala v bližnjem hlevu. Pravzaprav je vprašanje, če je bil hlev ali drvarnica ali pa morebiti senik. Verjetno od vsakega po malem. Kakorkoli že, spala sva pod krožno žago na otepu suhe slame, vse naokoli pa je zelo živelo in se premikalo. Dež naju je hitro zazibal v spanec, ko se je ob treh zjutraj meter nad nama začel dreti neki degeneriran, povampirjen petelin, ki se mu je verjetno moralo kaj hudega sanjati, saj je kar naprej nekaj kikirikal in čivkal. Matej mu je razložil, da v bistvu nima prav nič proti njemu, da pa naj vseeno raje utihne; v vsakem drugem primeru da mu bo namreč zavil vrat. Bil je nekam živčen (Matej namreč). Ponoči je z baterijo nekaj stikal za podganami, ki bi jih naj po njegovi diagnozi tam kar mrgolelo. Podgan se namreč na vso moč boji, ker je prepričan, da ti popapajo ušesa, če ne paziš. Zaspali potem ni več šlo, pa sva kar vstala in odšla v temno noč. Prestrašena: malce še vedno zaradi petelina, malce zaradi požrešnih podgan, malce pa zaradi pretemnih pohorskih gozdov, ki bi naju hitro pogoltnili, če bi zgrešila pot, pa še neki hudobec nama je vseskozi podtikal polena pod noge, da sva pogosto pogrnila po mehkih gozdnih tleh.

Dviganje gorstev in ledene dobe

Napovedi o hitrem segrevanju ozračja pod vplivom plinov tople grede so povečale pozornost, ki jo posvečajo proučevanju nekdanjih toplih obdobij v zgodovini Zemlje. Zadnje tako obdobje je bilo v terciarju, to je v času pred 65 do 2,5 milijoni let. Po tem obdobju so se začele izmenjavati hladnejše ledene in toplejše medledene dobe. V isti čas sodi tudi hiter razvoj novih gorovij, med katere uvrščamo tudi Alpe in Himalajo kot najbolj znani. Sovpadanje daje misliti o povezanosti obeh dogajanj. O argumentih za in proti tej vzročni povezanosti spremembe klime in nastajanja gorstev so govorili na konferenci o dviganju tal, eroziji in podnebnju na geološkem observatoriju Lamont Doherty v začetku novembra lanskega leta. Najbolj enostavna je zamisel, da je hiter razvoj gorstev v času pred 5 do 10 milijoni let sprožil ledene dobe. Zaradi dvigovanja gorstev je prišlo do povečane erozije. Kemično preperevanje je iz ozračja potegnilo precejšen del ogljikovega dioksida, kar je povzročilo ohlajanje ozračja. Nižje temperature so nato zmanjšale pomen kemičnega preperevanja, kar je stabiliziralo koncentracijo ogljikovega dioksida v zraku. Seveda ostajajo še mnoge nejasnosti v zvezi s takimi razlagami. Tudi če je res prišlo do tako naglega dviga in povečane erozije, so vprašljivi vplivi na podnebje.

Igor Maher

Nasploh človek nikoli ne ve, kakšna presenečenja ga ponoči čakajo v gozdu. Nekoč je oče šel nad lisico in je v jasni, zasneženi zimski noči, oblit s srebrno mesečino, ves zavrt v kožuhovino, s kučmo na glavi in puško v roki, sedel na drevesu nad potjo, koder je pričakoval zvito zverino. Pa se je od kdovekod vzela mlada družina, ki se je vračala proti dolini. Mož je trepetajoči ženi ravnokar razlagal, da se vendar nima česa bati, češ, kdo pa bo hodil ob tej uri po gozdu. Samo en pogled navzgor bi zadostoval, da bi ubožica videla čepeti na veji kosmatega rokovnjača, uskoka, četnika ali kaj že, če že ni bil sam rogati hudič, hudobec, pa še s puško v roki. Nežno srčece bi verjetno počilo od strahu, pa še za moža je vprašanje. Zato sem se tudi sam previdno tihotapil med drevjem, da ne bi naletel na kakega podivjanega lisičarja in bi moral premlad umreti. Potem pa se tam zgoraj zagovarjal pred Vsemogočnim, kaj si sredi trde noči počel v gozdu v družbi z oboroženim hudičem! Vidite, takole nočno pohajkovanje sploh ni tako preprosto, kot se zdi na prvi pogled.

No, pa se je srečno končalo.

ZAVAROVANE PLANINSKE POTI

Srečno se je končalo tudi takrat, ko sva z Natašo blodila po nepreglednih gozdovih Pohorja, ampak takrat podnevi (to poudarjam, da me ne bi lovili kakšni besni očetje). Same jasice med gostim smrečjem, ki človeka navajajo na vse drugačne misli, kot je orientacija in skrb za pot. In tako sva izgubila pravo smer. Znašla sva se v nekih nestandardnih, gozdnatih pobočjih, prav narahlo valujočih sedaj sem, sedaj tja, da sem bil čisto zmeden in nisem več vedel, ali sva še na orjaškem hrbtu, gozdnem grebenu, ki pelje proti Trem kraljem, ali pa se nemara spuščava kam drugam, v kakšno čudno pohorsko grapo, na gosto naseljeno z vilami in povodnimi možmi, ki so jih polne tukajšnje bajke. Brezpotja teh predelov pa so znana kot orientacijsko zahtevna in res je bilo treba uporabiti vse znanje. Bogata izkušnja, ni kaj! Morda bi bilo drugače, če bi bil zraven Matej, pa sem ga pustil doma – za eno punco sta dva preveč!

Sploh je to leto Matej prestal marsikaj šokantnega. Peljal je skupino ljudi na Ojstrico. Vsi so bili dobro fizično pripravljene, vendar nekateri brez izkušenj na zahtevnih zavarovanih poteh. Pridejo tako do prvih strmih in zračnih odstavkov Kopinškove poti, ko se Miran pritoži, da so ga lepo potegnili za nos. »Pa kaj je tu zavarovana pot?« pravi. »Jaz sem mislil, da bodo spodaj napeljene mreže, da me ulovijo, če padem...« Ja, je že tako, da v hribih kondicija ni vse.

No, čaj se mi je medtem že ohladil, nič več se ne vijejo skrivnostno dišeče pare iz skodelice,

tudi trda tema se je že naredila, čarovnije je konec. Nekaj spominov pa si je tudi treba pustiti za hude dni, za tiste, ki bodo neizogibno prinesli stare tegobe. Moj pokojni pradedek, ki so preživeli obe svetovni vojni, bili v Galiciji in na ruski fronti, pa po svojem zatirjanju le enkrat ustrelili na sovražnika, pa še za taktat ne vedo, če je padel, so namreč pogosto dejali: »Boš že še videl! Je že bilo, pa še bo!« »Kaj pa, foter?« me je vedno zanimalo. »Ja, to boš pa še videl!«

Prav so imeli stari foter: vse, kar so napovedali, vse se je uresničilo. »Pa kaj vendar?« sprašujete. Ja, to pa boste že še videli...

odmevi

Politika v planinskih kočah

Strinjam se z usmeritvijo PZS, da reduciramo oskrbo v planinskih postojankah na razumno mero. Dodal pa bi, da niso samo planinci in gorniki krivi za »gostilne« v gorah, pač pa k temu pripomore tudi politika oskrbnikov in planinskih društev. Nekatere poteze upravljalcev planinskih koč so pač namenjene bolj »gostilniškimi« gostom kot planincem.

Mene najbolj moti prepoved vstopa v spalnice pred določeno (večerno) uro. Razumni pohodniki prav gotovo ne hodijo v popoldanskih urah (prevelika vročina in nevarnost neviht so dovolj tehtni razlogi za to), pač pa prično zgodaj zjutraj in hodijo do enajstih oziroma do poldneva, preostanek dneva pa je namenjen počitku, obisku bližnje razgledne vzpetine, jezera, izvira, planšarije, branju itd. V nekaterih postojankah (žal predvsem tistih, ki so zelo dobro obiskane – Kredarica, Dom na Komni – in gotovo nimajo težav z rentabilnostjo ali pa jih imajo manj kot drugi) pa pred 17. oziroma 17.30 niti po naključju ne moreš k počitku.

Druga pripomba gre na račun ideje o rezervacijah za prenočevanje v planinskih postojankah. Sem za to, da jih čimveč dobi mobitel, a le za dajanje informacij o razmerah, napovedih o zasedenosti (kaj pa, če bi bile te informacije v četrtek ali v petek posredovane teletekstu TVS za tekoči vikend?), ne pa za rezervacije (saj kočice niso hoteli!). Taka rešitev bi bila izrazito nenaklonjena pohodnikom, ki se v gorskem svetu zadržijo več dni na daljši turi: okvirno pol ture že načrtujemo, a včasih se človek odloči za spanje na prostem (zlasti v sredogorju), v kakšni koči ostane več dni (slabo vreme, razširitev ture, lažja poškodba, enodnevni počitek itd.) – kako si predstavljate rezerviranje (iz doline) za teden dni vnaprej za tak tip pohodnikov? Ta rešitev bi sicer bila naklonjena enodnevnikom in vikend »dirkačem« po gorah – pa si res želimo razvoj planinstva v tako obiskovaneje gora?

(podpis nečitljiv)